

ENERGETYCZNE PAPIERY WARTOŚCIOWE

Marian KWIATKOWSKI

TAURON Wytwarzanie S.A.

tel.: 324672133

e-mail: marian.kwiatkowski@tauron-wytwarzanie.pl

Streszczenie: Papiery wartościowe, jakimi są akcje, obligacje elektrowni to niewątpliwie wkład sztuki graficznej w tę bardzo technicyzowaną dziedzinę gospodarki. To również przedstawienie wartości spółki. Wszak bogatą spólkę stać by o na dobrego projektanta, na zastosowanie zabezpieczeń (skomplikowane bordiury, znaki wodne) chroniących przed fałszerstwami. Obecnie mamy wirtualną postać papierów wartościowych, najczęściej w formie wydruku stanu konta posiadanych walorów. Cóż, trochę za się w oku kręci za papierową postacią majątku akcyjnego.

Słowa kluczowe: Elektrownia, akcje, papiery wartościowe.

1. ELEKTROWNIE I ICH AKCJE

Akcje to jeden z rodzajów papierów wartościowych. Wydawane przez spółki akcyjne obrazujące kapitał zakładowy firmy. Właściciel takiego papieru staje się kapitalistą i mając nawet tylko jedną akcję ma takie same prawa jak właściciel sporego udziału w spółce. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1919 roku pierwszą utworzoną spółką akcyjną była firma energetyczna Siła i Światło, zarejestrowana w Sądzie Okręgowym w Warszawie, Rejestr, dział B, nr 97, w dniu 30.04.1919 roku. Wcześniej, w okresie zaborów, spółki energetyczne tworzone były przeważnie z udziałem kapitałów innych niż polskie.

Rys. 1. Akcja Elektrowni Siła i Światło – wtedy jako Towarzystwo Akcyjne Zachodnio-Galicyskich Elektrowni Okręgowych, wybudowana z kapitałów polskich i austriackich, 1913r.

Rys. 2. Akcja elektrowni sosnowieckiej o nominale 500 rubli z 1917 roku

Pierwsze akcje wydawane były przez elektrownie, koncerny miały swój indywidualny charakter, często z elementami energetycznymi.

Rys. 3. Elektrownia Okręgowa w Pruszkowie, akcja zbiorowa 10x500 mkp, zwraca uwagę budynek elektrowni, linia przesyłowa i trakcja elektryczna.

Rys. 4. Pomorska Elektrownia Krajowa Gródek , akcja zbiorowa 10x10000 mkp

Trzy zabory, to również trzy waluty używane w niepodległej Polsce. Pogłębia o to zamieszanie walutowe na rynku. Stąd też pojawiają się akcje ułamkowe przy przejściu np. z koron austriackich na marki polskie a później na złote. Współczesne prawodawstwo nie dopuszcza dzielenia akcji na części.

Rys. 5. Akcja ułamkowa Pomorskiej Elektrowni Krajowej Gródek , 1/10 akcji, z podpisem A. Hoffmana.

Wraz ze zmianą w właścicieli, przejmowaniem elektrowni przez koncerny energetyczne, zmienia się obraz akcji. Były one ujednolicane, drukowane wg podobnego wzoru. Pojawiają się znaki wodne, suche pieczęcie, ozdobne bordiury - dekoracyjne obramowanie kompozycji graficznej, w formie pasa z ornamentem geometrycznym.

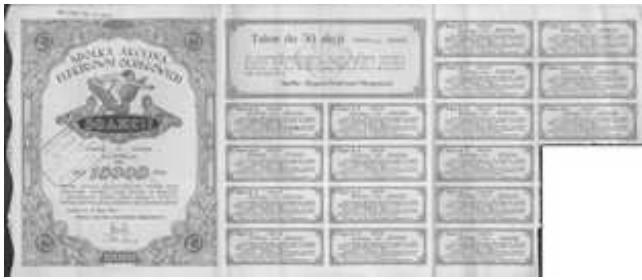
Rys. 6. Elektrownie wchodzące w skład koncernu Si i Światło

Rys. 7. Akcja imienna, uprzywilejowana (PTE)

2. DYWIDENDY

Arkusze dywidendowe drukowano jako część skądowej drukacji akcji (większość tutaj prezentowanych), bądź stanowiły niezależny wydruk. Jeśli walne zgromadzenie akcjonariuszy uchwali o wypłacie dywidendy, to na potwierdzenie dokonania tej płatności byłoby wycięcie kuponu z arkusza dywidend. Być może stąd się wzięło powiedzenie, że ktoś odcina kupony.

Rys. 8. Częściowo wycięte kupony dywidendy oraz widoczny talon na wydanie nowej akcji po wyczerpaniu kuponów dywidend (Elektrownia Siersza Wodna). Projektantem tych akcji był prawdopodobnie grafik Adam Półtawski.

Innym sposobem potwierdzania wypłaty dywidendy było opieczutowanie obrazu akcji.

Rys. 9. Pieczęć wypłaty dywidend (Schlesischen Gas AG, z pieczęcią nowej nazwy firmy Elektrizität und Gas A.G. Breslau)

Każdy z tych papierów wartościowych może nam opowiedzieć historię kryjącą się za nim spółki elektryfikacyjnej. To historie na osobne opowieści.

3. DYWAGACJE KOLEKCJONERA PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

Jak klasyfikować przedsiębiorstwa energetyczne to dylemat kolekcjonera tych walorów. Oprócz tzw. elektrowni zawodowych (wtedy okręgowych) mamy też elektrownie przemysłowe, kopalniane, tramwajowe.

Rys. 10. Warszawskie tramwaje oraz Jaworznickie Komunalne Kopalnie Węgla z rysunkiem elektrowni znanej później jako Jaworzno I.

Mamy koncerny, które skupiają kilka elektrowni, mamy banki, bądź przedsiębiorstwa, które budują i eksploatują, a przez jakiś czas je eksploatowały. Osobną działy kolekcjonerów są przedsiębiorstwa elektrotechniczne. Jak to pogodzić.

Rys. 11. Elektrobudowa Wytwórnia Maszyn Elektrycznych.

Rys. 12. Rekordzista wśród akcji energetycznych. Ukazuje ponad 150 serii emisji tych akcji (Elektrizitätswerk Schlesien AG).

Kolejny problem, to jakie zbierać papiery wartościowe. Mogą to być akcje, obligacje, notgeldy, znaczki pocztowe i banknoty z wizerunkiem elektrowni.

Rys. 13. Obligacja Firmy Elektroaziska Górne. Pieniądz zastępczy notgeld Elektrowni Siersza Wodna.

Część papierów wartościowych już nie istnieje, nie są znane ich obrazy. Wojna przechodząca przez polskie tereny narobiła w tej dziedzinie wiele nieodwracalnych szkód.

Nacjonalizacja przemysłu też nie sprzyjała zachowaniu tych papierów. Znane są opowieści jak to dzieci

wykorzystywa y niezadrukowane strony blankietów akcyjnych jako kartki dla swoich dzie rysunkowych.

Kolekcjonerstwo papierów wartościowych jakimi są akcje, obligacje dopiero się tworzy. Sprzyja temu Internet z platformami aukcyjnymi. Od kilku lat dzia a Stowarzyszenie kolekcjonerów tych papierów. Zdjęcia akcji energetycznych pokazują się przy okazji prezentacji firm przedwojennych (np. wcześniejsze publikacje autora o elektrowniach Siersza i Jaworzno). Powstają pierwsze katalogi. Mamy już przykad kolekcji energetycznych papierów wartościowych wśród naszych kolegów (znaczkiz pocztowe, medalierstwo tutaj to bardziej numizmatyka). Autor ma nadzieję, że tym artyku em zachęci poszukiwaczy historycznych ciekawostek energetycznych do badania nowych źróde jakim są Monitory Polskie i jego zagraniczne odpowiedniki. A możliwości kolekcjonowania są duże. Chociażby ze względu na rodzaj papieru wartościowego, kraju pochodzenia, rodzaju prezentowanej ga ęzi przemys u.

Wśród energetycznych emitentów papierów (autor skupi się tylko na posiadanych papierach z obszaru by ej i obecnej Polski) mieliśmy m.in.:

- Bank dla Elektryfikacji Polski (Elektrobank) Warszawa,
- Bia ostockie Towarzystwo Elektryczności S. A.
- Elektro aziska
- Elektrobudowa Wytwórnia Maszyn Elektrycznych ódź
- Elektrownia Okręgowa na Sanie S. A. w Warszawie Elektrosan
- Elektrownia Okręgowa S. A. w Pruszkowie
- Elektrownia w Kielcach S. A. z siedzibą w Kielcach
- Elektrownia w Piotrkowie S. A.
- Elektrownia Okręgowa w Zag ębiu Dąbrowskim S. A. Sosnowiec Ma obadź
- Elektrownia Okręgowa w Zag ębiu Krakowskim S. A. Siersza Wodna
- Elektrownia Zgierska S. A. Zgierz
- ódźkie Towarzystwo Elektryczne S. A.
- Polskie Towarzystwo Elektryczne S. A.
- Polskie Zak ady Elektryczne Brown Boveri S.A.
- Pomorska Elektrownia Krajowa Gródek S. A. w Toruniu
- Radomskie Towarzystwo Elektryczne S. A. w Radomiu
- Sieci Elektryczne S. A.
- Si a i Świat o S. A.
- Spó ka Akcyjna Przemys u Elektrycznego Czechowice w Czechowicach
- Śląskie Zak ady Elektryczne S. A.
- Towarzystwo Budowy i Eksploatacji Elektrowni S.A.
- Towarzystwo Elektryczne Okręgu Częstochowskiego S. A. w Częstochowie

- Towarzystwo Elektryfikacji Okręgu Poznańskiego S. A.
- Towarzystwo Elektryfikacyjne Okręgu Częstochowskiego Piotrkowskiego S. A. w Częstochowie
- Zak ady Elektromechaniczne Rohn Zieliński S.A.
- Compagnie d Électricité de Varsovie Societe Anonyme
- Societé Belgo-Polonaise de Force et de Traction Electriques (Sobepol) Bruksela
- Societe D Entreprises Elektriques en Pologne Bruksela
- Societe Generale d'Exploitations Electriques de LODZ et Extensions SA
- Silesia Electric Corporation (Elektrizitätswerk Schlesien Aktiengesellschaft)
- Elektrizität Brandenburg Stettin
- Elektrizitäts Industrie Aktien-Gesellschaft Breslau
- Electricitäts Werke Liegnitz
- Elektrizitätswerk Schlesien Aktiengesellschaft Breslau
- Elektrizitätswerke Wartheland Aktiengesellschaft Elwag
- Kommunale Elektrizitäts-Lieferungs-Gesellschaft Sagan
- Ostdeutsche Elektrizitäts Aktiengesellschaft Breslau
- Ostpreußen Werk Königsberg Kaliningrad Elbing Danzig
- Schlesische Elektrizitäts - und Gas Aktiengesellschaft Breslau
- Schlesische Elektrizitäts - und Gas Aktiengesellschaft Gleiwitz
- Überlandzentrale Grenzmark Flatow

Jak widać mamy tutaj zainwestowany kapita polski, niemiecki, rosyjski, austriacki, belgijski, francuski, amerykański. A jest to tylko część z istniejących spół ek, do których autorowi uda o się dotrzeć. Można jeszcze znaleźć sporo ciekawostek i do takich poszukiwań zachęcam.

4. BIBLIOGRAFIA

1. Leszek Koziarowski, Katalog spół ek akcyjnych Polski międzywojennej i akcji emitowanych przez te spół ki, Warszawa 2017.
2. Marek Niegrzybowski, Almanach Polskich Emitentów Papierów Wartościowych do roku 1945, Gdańsk 2010.
3. Marian Kwiatkowski, Elektrownia Siersza Wodna, Rocznik Historii Papierów Wartościowych nr 5 (2017), Stowarzyszenie Kolekcjonerów Historycznych Papierów Wartościowych, Warszawa 2017.
4. Papiery wartościowe z kolekcji autora.

POWER INDUSTRY SECURITIES

Securities such as power plant shares and bonds are an undeniable contribution to graphic art into this highly technical branch of economy. They also served as a tangible manifestation of the company true value. After all, only wealthy companies could afford a renowned designer or the application of intricate decorative borders and watermarks as protection against forgeries. Nowadays we only have a virtual form of securities majority of which are can only see on the printout of the account balance of held securities. Nonetheless, the paper form of joint stock property brings a tear to my eye.

Keywords: power plant, shares, securities.